

MATERIALEN ECONOMIE VERKLAREN

LES 1 HOE ZIET DE KRANT ER UIT?

Aanwijzingen voor de leerlingen en achtergrond.

1. Zoek en knip in duo's ieder drie artikelen met een economische inhoud van ongeveer 750 woorden. Een van jullie zoekt drie artikelen uit een regionaal dagblad en de ander drie uit een landelijk dagblad.
2. Plak de artikelen op een A4, elk op een apart blad.

Schrijfvaardigheid opbouw journalistiek artikel

Een nieuwsbericht is altijd op dezelfde manier opgebouwd.

Probeer de opbouw maar eens te herkennen in een nieuwsbericht in de krant. Natuurlijk begint het bericht met de kop, zodat lezers in een oogopslag kunnen zien waar het artikel over gaat.

De lead is de eerste alinea van een nieuwsbericht. Een lead bevat in principe de vijf w's, wie, wat waar, wanneer en waarom.

In de lead staan zo de belangrijkste nieuwsfeiten, zodat de lezers meteen weet waar de rest van het artikel over gaat. Het moet de lezers ook nieuwsgierig maken, zodat ze verder gaan lezen.

Een lead mag niet worden verward met een intro, die in een of twee zinnen een korte samenvatting van het daarna beginnende (achtergrond)artikel tracht te geven, of een prikkel om dat artikel te lezen.

De intro staat los van het artikel; de lead is onderdeel van de tekst van het artikel.

NRC stijlboek, bewerkt.

<http://apps.nrc.nl/stijlboek/>

3. Gebruik het volgende schema en noteer per artikel:

Titel regionaal/landelijk dagblad 1:				
		taalgebruik		
		zakelijk	spannend	moeilijk(e) woord(en)?
Kop art. 1	titel			1
Intro art. 1	trefwoorden uit intro			1 2 3
Lead art. 1	noteer 5 w's			1 2 3
Titel regionaal/landelijk dagblad 2:				
		taalgebruik		
		zakelijk	spannend	moeilijk(e) woord(en)?
Kop art. 2	titel			1
Intro art. 2	trefwoorden uit intro			1 2 3
Lead art. 2	noteer 5 w's			1 2 3
Titel regionaal/landelijk dagblad 3:				
		taalgebruik		
		zakelijk	spannend	moeilijk(e) woord(en)?
Kop art. 3	titel			1
Intro art. 3	trefwoorden uit intro			1 2 3
Lead art. 3	noteer 5 w's			1 2 3

4. Ruil artikelen en ingevuld schema en vergelijk het landelijk dagblad met het regionaal dagblad.

Wat valt op aan het taalgebruik:

- waaruit bestaat het zakelijke of spannende en
- welke meer of minder moeilijke woorden worden er gebruikt? Wat is de betekenis?

5. Bewaar alles zorgvuldig in het meegeleverde hechtmapje tot de volgende les.

LES 2 LEESSTRATEGIEËN: WIE WAT WAAR WANNEER WAAROM.

BEGRIJP WAT ER GAAT KOMEN.

Aanwijzingen voor de leerlingen en achtergrond.

Schrijfvaardigheid opbouw journalistiek artikel
De lead is de eerste alinea van een nieuwsbericht, ook wel aanhef genoemd. Een lead bevat in principe de vijf w's, tenzij die daardoor te lang zou worden.
De lead mag niet worden verward met een intro die in een of twee zinnen een korte samenvatting van het daarna beginnende (achtergrond)artikel tracht te geven, of een prikkel om dat artikel te lezen. Waar de intro losstaat van het artikel, maakt de lead daarvan helemaal deel uit.
NRC, stijlboek, bewerkt

1. Kies het meest interessante artikel uit les 1.
2. Herschrijf in vijf zinnen, zonder zinnen letterlijk over te nemen, de lead opnieuw voor leeftijdgenoten met enige economische kennis.
3. Maak gebruik van het volgende schema om met de vijf zinnen een lopende tekst te schrijven.

Naam		
Titel		
Wie	Wie speelt er een rol, een of meerdere personen, is er een het belangrijkste?	1
Wat	Wat gebeurt er? Wat is het onderwerp?	2
Waar	Waar speelt het zich af? Wat kan je je er bij voorstellen. Wat is de omgeving?	3
Wanneer	Wanneer speelt het zich af? Kan je een tijdstip geven, een dag, week, maand, jaar of gisteren, verleden week, maand, jaar?	4
Waarom	Waarom gebeurt het, waarom handelen personen zo, of spelen zich zaken zo af?	5

4. Ruil je werk met je buurman of buurvrouw en beoordeel elkaars schrijfproduct aan hand van het volgende schema/rubric. Omcirkel de uitspraak die volgens jou past bij het schrijfwerk.

rubric: beoordeling			
Naam			
Titel			
	1	2	3
1 wie	mij is duidelijk om wie het gaat	er worden een persoon of personen aangeduid, maar niet welke precies	ik heb geen idee om wie het gaat
2 wat	mij is duidelijk om wat het gaat	er worden zaken aangeduid, maar niet welke precies	ik heb geen idee om wat het gaat
3 waar	mij is duidelijk waar het zich afspeelt	er worden plaatsen aangeduid, maar niet precies waar	ik heb geen idee om waar het zich afspeelt
4 wanneer	mij is duidelijk wanneer het zich afspeelt	er worden tijdstippen aangeduid, maar niet precies	ik heb geen idee om wanneer het zich afspeelt
5 waarom	mij is duidelijk waarom het gaat	er worden zaken uitgelegd, maar niet precies waarom	ik heb geen idee waarom het gaat

5. Wissel de teksten uit en bespreek elkaars beoordeling.
6. Noteer welke van de vijf w's in jouw tekst volgens je partner niet goed uit de verf komen en hoe je dat beter kan opschrijven.

LES 3 VERKLARENDE TEKST.

HOE LEG JE EEN ECONOMISCH VERSCHIJNSEL UIT?

WAT IS UITLEGGEN?

Aanwijzingen voor de leerlingen en achtergrond.

Oorzaken en gevolg of oorzaak en gevolgen.

Economische verklaringen zijn vaak ingewikkeld. Meestal is niet een oorzaak aan te wijzen maar moet je zoeken naar meerdere oorzaken om te begrijpen waarom b.v. prijzen stijgen of dalen, waarom mensen hun baan verliezen of waarom warenhuizen als V&D in de problemen komen.

Schematisch is dat als volgt voor te stellen (figuur 1). Zo'n schema helpt bij het schrijven. Je kan zo makkelijker toewerken naar wat je je lezer wil duidelijk maken.

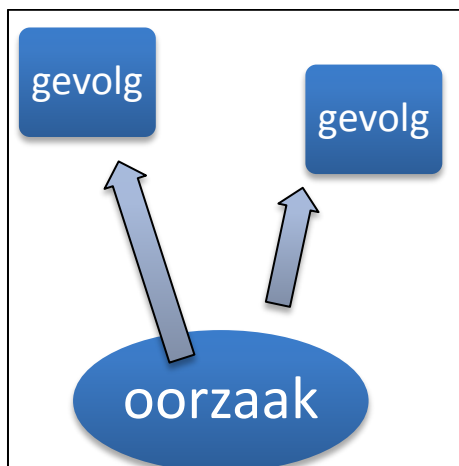
Het is niet altijd gemakkelijk om oorzaak en gevolg van elkaar te onderscheiden.

Deze les gaan we met stukjes krantenbericht oefenen.

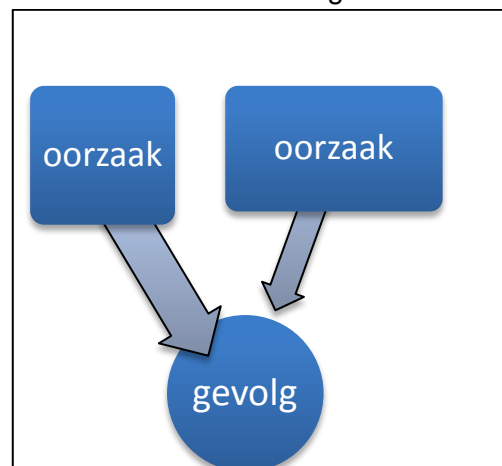
Figuur 1

verklaring	oorzaak	Gevolg
type 1	1	1
type 2	meerdere	1
type 3	1	Meerdere
type 4	meerdere	Meerdere

1. Met welke soort verklaring (type) kan je de kop uitleggen?
2. Benoem mogelijke oorzaak of oorzaken en gevolg(en).
3. Zet oorzaak (of oorzaken) en gevolg(en) een schema.
4. Maak zinnen met woorden als doordat, daardoor enz. Zie afbeeldingen.

Afbeelding 1

Afbeelding 2

artikel type		oorzaak	gevolg	maak zinnen met woorden als doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leidt tot".
1		1	1	
		2	2	
		3	3	
2		1	1	
		2	2	
		3	3	
3		1	1	
		2	2	
		3	3	
4		1	1	
		2	2	
		3	3	
5		1	1	
		2	2	
		3	3	

Krantenkoppen en lead	type
<p>Huishoudens hebben weer meer te besteden woensdag 24 december 2014,</p> <p><i>Het beschikbaar inkomen profiteert van de lage inflatie. Die bedroeg vanaf het vierde kwartaal van 2013 tot en met het derde kwartaal van dit jaar slechts 1,3%. De belastingen en sociale premies die huishoudens betaalden, waren in het derde kwartaal € 0,6 mrd hoger dan in dezelfde periode een jaar geleden. Die stijging dempte het gunstige effect van hogere inkomsten en uitkeringen op het besteedbaar inkomen.</i></p> <p>http://fd.nl/economie-politiek/1086396/huishoudens-hebben-weer-meer-te-besteden</p>	2
<p>Koopwoningen in november 2,3 procent duurder dan vorig jaar woensdag 24 december 2014</p> <p>Het Kadaster bracht vorige week cijfers naar buiten over de woningmarkt. In de eerste elf maanden van dit jaar zijn 35,5 procent meer woningen van eigenaar gewisseld ten opzichte van dezelfde periode. In 2014 zijn tot nu ruim 18 duizend woningen méér verkocht dan in heel 2013.</p> <p>http://www.nrc.nl/nieuws/2014/12/22/koopwoningen-nu-meer-dan-een-half-jaar-duurder-dan-een-jaar-eerder/</p>	1
<p>Honderden banen weg na faillissement Brabantse zorgorganisatie 18 december 2014,</p> <p><i>Ongeveer 1.950 medewerkers bij de Brabantse zorginstelling Thebe verliezen waarschijnlijk hun baan. .... Het bedrijf, met hoofdkantoor in Breda, legt de oorzaak bij de bezuinigingen op de huishoudelijke hulp. Gemeenten kiezen zelf bij wie ze de zorg inkopen. De vraag ligt lager dan verwacht en de prijzen ook terwijl het personeel van Thebe relatief duur is, zo meldt het in een persbericht.</i></p> <p>http://www.nrc.nl/nieuws/2014/12/18/honderden-banen-dreigen-te-verdwijnen-bij-brabantse-zorgorganisatie/</p>	2
<p>Werkloosheid verandert nauwelijks 8 december 2014,</p> <p><i>Van mei tot en met augustus was er nog sprake van een sterke daling in de werkloosheid. In november is, net als in oktober, 8 procent van de beroepsbevolking werkloos. Dit gebeurt terwijl de beroepsbevolking groter wordt: de afgelopen drie maanden met gemiddeld 8.000 per maand. Er kwamen dus meer mensen op de arbeidsmarkt, maar dit leidde niet tot een hoger aantal werklozen, alleen tot een toename van het aantal werkenden.</i></p> <p>http://www.nrc.nl/carriere/2014/12/18/werkloosheid-verandert-nauwelijks/</p>	2, 4
<p>Vuurwerkbom treft vier geparkeerde auto's, man gewond 24 december 2014,</p> <p>[foto]</p> <p>Een brandweerman blust auto's die in brand zijn gevlogen door een vuurwerkbom in Zoetermeer. In totaal brandden drie auto's volledig uit en raakte er één zwaar beschadigd. Een 52-jarige Zoetermeerder is gewond naar een ziekenhuis gebracht. Hij probeerde zijn auto in veiligheid te brengen en liep daarbij brandwonden aan benen en armen op. Het is niet bekend of omringende huizen schade opgelopen hebben. Er is nog niemand opgepakt.</p> <p>http://www.nrc.nl/handelsblad/van/2014/december/24/autobrand-vuurwerkbom-treft-vier-geparkeerde-aut-1453420</p>	1

<p>Olieprijs voor het eerst in vijf jaar onder de zestig dollar 11 december 2014</p> <p><i>Oliekartel OPEC voorspelde gisteren dat er de komende tijd minder vraag is naar olie, door de hogere productie van niet-OPEC-landen en de achterblijvende groei van de wereldeconomie. Volgend jaar komt de vraag volgens de OPEC uit op 28,9 miljoen vaten per dag. Dat is de laagste vraag in meer dan tien jaar.</i></p> <p>http://www.nrc.nl/nieuws/2014/12/11/olieprijs-voor-het-eerst-in-5-jaar-onder-de-zestig-dollar/</p>	2
<p>Schade vogelgriep tussen de 32 en 39 miljoen euro 5 december 2014</p> <p><i>De recente uitbraak van de vogelgriep heeft de pluimveesector tot nu toe tussen de 32 en 39 miljoen euro gekost, heeft het Wageningse onderzoeksinstituut LEI berekend. De kosten zijn het gevolg van de ruiming van kippen op besmette bedrijven, de indirecte kosten door het vervoersverbod en het wegvallen van de export, schrijft persbureau ANP.</i></p> <p>http://www.nrc.nl/nieuws/2014/12/05/schade-vogelgriep-tussen-de-32-en-39-miljoen-euro/</p>	1
<p>Nederlandse skiër omgekomen op piste in Oostenrijk 20 december 2014</p> <p>De man was met hoge snelheid op een sneeuwkanon gebotst, zo melden Oostenrijkse media. ... Het ongeluk gebeurde gisterochtend in Gerlos, Tirol. De man botste in volle vaart tegen een sneeuwkanon en gleed daarna nog tientallen meters door. Familieleden van de man pasten onmiddellijk eerste hulp toe. Hulpdiensten waren snel ter plekke waren, maar konden niet veel meer uitrichten.</p> <p>http://www.nrc.nl/nieuws/2014/12/20/nederlandse-skier-omgekomen-op-piste-in-oostenrijk/</p>	1
<p>Afghanistan krijgt geen concrete hulp buitenland</p> <p><i>Afghanistan kan ook na het vertrek van de meeste buitenlandse militairen blijven rekenen op buitenlandse hulp. Maar concrete toezeggingen voor de periode na 2015 deden de 59 deelnemende landen aan een hulp- conferentie in Londen gisteren niet.</i></p> <p>...</p> <p>Enkele in Afghanistan actieve Britse en Ierse hulporganisaties waarschuwden echter gisteren dat hun fondsen al aan het opdrogen zijn. Ook de verminderde veiligheid voor hulpverleners ter plaatse speelt daarbij volgens hen een rol. (AP, BBC, Reuters)</p> <p>http://www.nrc.nl/handelsblad/van/2014/december/05/afghanistan-krijgt-geen-concrete-hulp-buitenland-1447406</p>	4

<p>Een jaar feesten vergroot kans op werk 22 september 2014 <i>Een jaar een 'Erasmus doen' staat bijna synoniem aan een jaar feestend doorbrengen: van bierspel naar kroegentocht. Uit een onderzoek van de Europese Commissie, dat vandaag verschijnt, komt een totaal ander beeld naar voren: deelnemers aan het studentenuitwisselingsprogramma Erasmus doen het beter op de arbeidsmarkt dan andere studenten.</i></p> <p>http://www.nrc.nl/carriere/2014/09/22/een-jaar-feesten-in-het-buitenland-vergroot-de-kans-op-werk/</p>	2
<p>Deel politieposten in regio Nijmegen gaat dicht 21 januari 2015</p> <p>Deze verandering is het gevolg van bezuinigingen. In dit kader is ook een samengaan van de grote post van Groesbeek met het grote Nijmeegse politiebureau aan de Muntweg voorgesteld.</p> <p>http://www.gelderlander.nl/regio/nijmegen-e-o/deel-politieposten-in-regio-nijmegen-gaat-dicht-1.4724166</p>	3

LES 4 HET MIDDENSTUK EN HET SAMENVATTENDE SLOT VAN EEN VERKLARENDE TEKST.

Aanwijzingen voor de leerlingen en achtergrond.

Een economisch verschijnsel uitleggen aan je lezer.

In les 1 en 2 heb je het intro en de lead van een artikel leren herkennen en heb je geoefend in het schrijven daarvan.

De intro en de lead vormen de inleiding naar het middenstuk van een artikel waarin de kern van het onderwerp aan de orde komt.

In les 3 hebben we nagedacht en geoefend met oorzaak en gevolg relaties.

In deze les gaan we aan de slag met het middenstuk en het slot.

Dat is het moeilijkste deel van de verklarende tekst. Nu moet de auteur het verschijnsel begrijpelijk uitleggen door oorzaak of oorzaken in verband te brengen met het gevolg.

In het middenstuk van een verklarende tekst legt de auteur uit hoe de economische gebeurtenis is te begrijpen.

Tenslotte mondt het artikel uit in een heldere conclusie: een korte samenvatting van de verklaring.

Schrijfvaardigheid verklarende structuur

Inleiding

Nieuws omvat een ongewoon feit of een ongewone gebeurtenis die op de belangstelling van de lezer kan rekenen. Waar en wanneer het nieuwsfeit zich heeft afgespeeld, wie een rol speelt, waarom een en ander een nieuwsbericht waard is, wordt voorin het bericht vermeld.

Het middenstuk.

De rest van het bericht is gewijd aan de uitwerking van die eerdere vragen.

Het nieuwsbericht is compact geschreven, in de voltooid tegenwoordige tijd en staat op zichzelf. Het veronderstelt bij de lezer geen kennis van het voorafgaande.

Voor onze schrijfcursus voegen we er twee elementen aan toe.

Het bericht wijst op mogelijke gevolgen. Jij probeert ook *oorzaken* te beschrijven.

Oorzaken hebben gevolgen, of leiden tot ....

Andere woorden die je kan gebruiken zijn “doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leidt tot”.

Tenslotte mondt het artikel uit in een conclusie: een korte samenvatting van het voorgaande.

NRC, stijlboek, bewerkt.

Een economisch verschijnsel heeft (vaak, regelmatig) meerdere oorzaken en een gevolg.

1. Gebruik het voorbeeldartikel (bron 1., over RyanAir) en schrijf een middenstuk en een samenvattend slot van een artikel. Werk daarin de volgende verklarende vraag uit.

➤ *Hoe kan het dat je voor 10 euro naar New York kan vliegen?*

Aanwijzingen.

- Verwerk voor de beantwoording van deze vraag je economische kennis van variabele en constante kosten, gemiddelde en marginale kosten.
- Breng oorzaak en gevolg met elkaar in verband met woorden als: "doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leid tot".

Vakinhoud

Constate kosten hangen niet af geproduceerde hoeveelheid (producten, leverde diensten of bijvoorbeeld, afgelegde kilometers).

Variabele kosten veranderen naar mate je meer of minder (producten) maakt, diensten levert of (bijvoorbeeld) kilometers aflegt.

Gemiddelde kosten zijn de totale kosten per product enz.

Marginale kosten zijn de extra kosten van een extra product enz.

2. Ruil de schrijftaak als je klaar bent en beoordeel de tekst met behulp van de rubric/schema.
3. Wissel de tekst uit met je partner en verbeter je tekst.
4. Schrijf vervolgens een intro en lead en plaats die boven je middenstuk.
5. Maak met behulp van de Nieuwstool een aantrekkelijke krantenpagina.
<http://www.nieuwstool.nl>
Plaats je artikel, vraag aan anderen in de klas of je hun artikel ook mag gebruiken.

Andere opdracht (per tweetal hetzelfde artikel)

1. Gebruik het voorbeeldartikel (bron 2., De vloek van het varken) en schrijf een middenstuk en een samenvattend slot van een artikel. Werk daarin de volgende verklarende vraag uit.
➤ *Waarom kan het gevaarlijk zijn de kans op werk te laten meewegen bij het kiezen van een studie?*

Aanwijzingen.

- Verwerk voor de beantwoording van deze vraag je economische kennis van vraag en aanbod.
- Breng oorzaak en gevolg met elkaar in verband met woorden als: "doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leid tot".

Vakinhoud

Varkenscyclus is het verschijnsel in de economie dat overschotten en tekorten van een bepaald product elkaar afwisselen, doordat aanbieders massaal reageren op de hoogte van de prijzen, maar tegen de tijd dat deze reactie doorwerkt op het aanbod, is de prijs alweer omgeslagen.

De term 'varkenscyclus' is afgeleid van de cyclus zoals die optreedt in de varkenssector.

Het aanbod en de prijs van varkens wisselt namelijk sterk in de loop der jaren, doordat varkensfokkers massaal gaan uitbreiden op het moment dat de prijzen hoog zijn, met als gevolg dat er in volgende jaren een overschot ontstaat. Vanwege de lage prijzen worden dan veel varkensfokkerijen gesloten of ingekrompen, zodat het aanbod daalt en de prijzen

weer stijgen. Waarna de cyclus opnieuw begint.

Ook bij andere producten kunnen dergelijke verschijnselen optreden; ook dat wordt varkenscyclus genoemd.

Producten waarbij een varkenscyclus is waargenomen:

Koffiebonen

Kantoren (vastgoedsector)

Opslagsystemen voor computers

Elektriciteitscentrales

Arbeidsmarkt

In wezen wordt een varkenscyclus veroorzaakt doordat er altijd enige tijd verloopt tussen het moment waarop tot een bepaalde investering wordt besloten en het moment waarop die investering het aanbod gaat beïnvloeden. In de tussentijd kan de prijs al sterk gewijzigd zijn. Dit is goed zichtbaar op de oliemarkt: grote investeringen in nieuwe olievelden zijn pas bij een bepaalde minimumprijs voor olie interessant voor de grote maatschappijen. Als de olieprijs daalt, bijvoorbeeld ten gevolge van de economische crisis van 2008, zijn de maatschappijen geneigd die investeringen uit te stellen. Hierdoor kunnen echter gemakkelijk tekorten ontstaan die pas op langere termijn kunnen worden weggewerkt.

Een vergelijkbaar effect is merkbaar bij beroepsopleidingen. Als er een hoge werkloosheid optreedt onder afgestudeerden van een bepaalde studierichting, loopt het aantal eerstejaars studenten voor die opleiding sterk terug. Tegen de tijd dat die eerstejaars afstuderen, kan er alweer een tekort zijn ontstaan.

Wikipedia.

2. Ruil de schrijftaak als je klaar bent en beoordeel de tekst met behulp van het schema.
3. Wissel de tekst uit met je partner en verbeter je tekst.
4. Schrijf vervolgens een intro en lead en plaats die boven je middenstuk.
5. Maak met behulp van de Nieuwstool een aantrekkelijke krantenpagina.

<http://www.nieuwstool.nl>

Plaats je artikel, vraag aan anderen in de klas of je hun artikel ook mag gebruiken.

MATERIALEN

Kranten via “Nieuws in de klas”

<http://www.nieuwsindeklas.nl>

“Nieuwstool”

<http://www.nieuwstool.nl>

Krantenartikelen

Bron 1 Voor tien euro naar de VS, kan dat?

Bron 2 De vloek van het varken

bron 1 Voor tien euro naar de VS, kan dat?

Luchtvaart

Prijsvechters als RyanAir gaan intercontinentaal vliegen met stunttarieven – een probleem voor KLM.

Door onze redacteur Teri van der Heijden
AMSTERDAM. Een scène in Ierland: Michael O’Leary, de topman van RyanAir, staat in een pub – hij heeft dorst en zin in bier.

„Een biertje kost tien cent”, zegt de waard. Goeie deal, denkt de Ierse topman bij zichzelf. Dus hij bestelt. Maar voor hij zijn dorst kan lessen, heeft de barman nog een vraag. „Drinkt u uit de tap, of heeft u een glas nodig?” O’Leary kijkt hem niet begrijpend aan. „Een glas”, legt de waard hem uit, „kost hier vijf euro”.

Het is één van de grappen die Ieren maken over de goedkope luchtvaartmaatschappij RyanAir en zijn flamboyante bestuursvoorzitter. De prijsvechter staat erom bekend vliegtickets van een paar euro te verkopen, om vervolgens voor elk extraatje ook extra geld te vragen.

Deze week kwam O’Leary met een nieuw wild plan. RyanAir gaat vluchten naar de Verenigde Staten aanbieden – voor tien euro per ticket. Een woordvoerder van RyanAir bevestigt berichtgeving hierover in de Ierse media.

RyanAir, met 80 miljoen passagiers per jaar de grootste Europese prijsvechter, gaat vanaf twaalf tot veertien Europese steden naar even zo veel Amerikaanse steden vliegen, kondigde de topman aan. Ongeloofwaardig? „We verdienen toch ook geld aan tickets van 99 cent voor vluchten in Europa”, zegt O’Leary strijdvaardig in de Irish Independent. Waarom dan niet voor tien euro naar Amerika, wil hij maar zeggen.

Het klinkt te mooi om waar te zijn – voor een tientje naar New York. „En dat is het ook”, zegt luchtvaartdeskundige Hans Heerkens van de Universiteit Twente. „Dit lijkt me een nieuwe stunt van meneer O’Leary.” De topman kwam in 2009 ook al in het nieuws toen hij aankondigde staanplaatsen te gaan verkopen – een vliegtuig is volgens hem „gewoon een bus met vleugels”. Maar die staanplaatsen laten nog altijd op zich wachten.

Zuurstofbelasting heffen

De onmogelijkheid van dit nieuwste plan onderbouwt Heerkens zo.

Luchtvaartmaatschappijen ontvangen tussen de 5 en 10 eurocent per passagier per kilometer, zegt hij – de traditionele flag carriers zitten aan de bovenkant, de budget airlines aan de onderkant. „Die inkomsten hebben ze minimaal nodig om uit de kosten te komen.”

Maar de afstand tussen Amsterdam en New York is bijna 6.000 kilometer. Met een ticketprijs van 10 euro zou RyanAir maar een zesde eurocent per passagier per kilometer ontvangen, zegt Heerkens. „Dat is te weinig.”

Toegegeven, RyanAir (5 miljard euro omzet) heeft laten zien dat er op een hoop dingen bespaard kan worden. Op salarissen en service bijvoorbeeld. Daarnaast zijn de vliegtuigen van RyanAir gemiddeld meer uren in de lucht dan die van traditionele airlines – en leveren dus meer op. Maar sommige noodzakelijkheden blijven voor de prijsvechter gewoon even duur als voor zijn concurrenten. Brandstof en landingsrechten bijvoorbeeld.

De woordvoerder van RyanAir wil geen aanvullende vragen beantwoorden over hoe ze het dan zo goedkoop gaan doen. Maar topman O’Leary geeft al wel toe dat niet elke stoel voor tien euro verkocht zal worden. Er zullen ook duurere ‘businessstoelen’ zijn.

Het publiek is sceptisch, zo blijkt uit de vele reacties op het nieuws op de website van de Irish Times. Die tien euro, daar blijft het niet bij, denkt men. Er komen kosten op allerlei denkbare extra’s.

Eén lezer heeft al specifieke ideeën: „Bagage: 480 euro. Zitplaats: 200 euro. Toiletgebruik: 50 euro. Zuurstofbelasting: 500 euro.”

Prijsvechters de wereld over

Die ticketprijs van tien euro mag dan onrealistisch zijn, het ligt wel voor de hand dat prijsvechters intercontinentaal gaan vliegen. Budgetmaatschappij Norwegian Air Shuttle doet dat, dankzij nieuwe zuinige vliegtuigen, zelfs al. Een retourtje New York volgende maand kost minder dan 450 euro – inclusief toeslagen en bagage, zonder maaltijd. Een verschil met KLM, die voor een enkeltje naar New York volgende maand 2.225 euro rekent.

Als meer prijsvechters volgen, heeft dat grote betekenis voor traditionele spelers als KLM, zegt luchtvaartdeskundige Heerkens. „Zij hebben al veel last van goedkope concurrentie in Europa. Als die budget airlines straks ook de hele wereld over gaan, hebben flag carriers er een groot probleem bij.”

Op de goedkope tickets van RyanAir is het nog een jaar of vier wachten. De ruim driehonderd blauw-gele Boeing 737’s die RyanAir bezit, kunnen niet zo ver. Maar zodra hij nieuwe toestellen heeft, zo belooft topman O’Leary, vliegt hij zijn passagiers binnen een half jaar de oceaan over. Voor een tientje – of misschien ietsje meer.

bron 2 De vloek van het varken

Het kan gevaarlijk zijn de kans op werk te laten meewegen bij het kiezen van een studie. De 'varkenscyclus' kent een even taai als grillig verloop.

Door HENDRIK SPIERING 26 september
Niets is moeilijker te voorspellen dan de toekomst, zeker wanneer iedereen dezelfde conclusies trekt. Het gaat slecht met de chemie, zo lezen jongeren en hun ouders in de krant. Beter geen scheikunde studeren dus, daar zit geen toekomst in. Een vijftal jaren later gaat het allang niet meer zo slecht met de chemie. Banen genoeg. Maar aan de universiteiten studeert inmiddels nog maar een handjevol af, zodat de kans groot is dat er van de weeromstuit juist een tekort ontstaat, met veel kansen op werk. Zodat er weer veel meer jongeren kiezen voor scheikunde.

In de economie staat dit effect bekend als de 'varkenscyclus', al komt het ook vaak voor bij koffie, uien en kerstbomen.

De cyclus gaat als volgt. Op een bepaald moment is de prijs van varkensvlees hoog, omdat er weinig vlees wordt aangeboden. De weinige varkensfokkers verdienen veel geld. Dat gaat opvallen. En dus gaan steeds meer boeren varkens fokken. Het effect van al die individuele beslissingen is echter niet meteen duidelijk, alleen al omdat het ten minste een half jaar duurt voordat een big het slachtrijpe gewicht van 120 kilo heeft bereikt. Al die tijd blijft de prijs hoog en blijft het aantal varkens fokkende boeren toenemen.

Maar als al dat varkensvlees eindelijk op de markt komt, gaat de prijs zakken. Om hun inkomen op peil te houden, gaan veel varkensboeren in wanhoop vaak nog meer vlees produceren, totdat de prijs zo laag is dat ze er maar weer mee ophouden. Zodat er minder vlees op de markt komt, de prijs weer gaat stijgen en de cyclus weer begint.

Op de arbeidsmarkt draaien de cycli meestal trager dan in de landbouw. Het duurt immers langer om iemand op te leiden dan om een varken slachtrijp te krijgen. Als er nu een tekort aan leraren voor het basisonderwijs is, duurt het vier jaar voordat de eerste nieuw-opgeleiden op de markt komen. Een jaar of tien geleden kon iedereen in de krant lezen dat ziekenhuizen leerling-verpleegkundigen aan het eind van hun opleiding op grote schaal ontsloegen. Er was geen werk voor hen. Inmiddels is de situatie sterk verbeterd. Afgelopen zomer werd in de zorg-CAO zelfs afgesproken 10.000 nieuwe banen te creëren. Er zit dus mogelijk al weer een overschot aan te komen.

De varkenscyclus heerst het sterkst bij specifieke beroepsopleidingen, waar de uitwijkmogelijkheden naar andere soorten werk gering zijn. Klassiekers naast de verpleegkundigen zijn: onderwijzers, leraren en fysiotherapeuten. Wie op het verkeerde moment in die richtingen afstudeert, vindt niet makkelijk een baan in een andere sector.

'De vloek van het varken' geldt veel minder voor bijvoorbeeld de Heao. Die staat nu al een paar decennia bekend als een opleiding met garantie voor werk. Afgestudeerden aan Heao's kunnen in vele sectoren van de economie een plaats vinden. Een tekort in de ene sector kan worden opgevangen door groei in een andere.

Bij opleidingen waarnaar op de arbeidsmarkt weinig vraag is, zoals kunstgeschiedenis of musicologie, speelt de cyclus ook geen rol: vraag en aanbod liggen hier te ver uit elkaar. Studenten kiezen deze studies dan ook vaak om heel andere redenen dan om de gunstige kansen op een baan.

Aan het varkenseffect is weinig te doen. Hooguit kunnen scholen besluiten zo weinig mogelijk specialistische opleidingen aan te bieden. Vorig jaar besloten de hogescholen te streven naar brede basisopleidingen, met pas in het laatste jaar een specialisatie. Bij onverwachte wendingen van de arbeidsmarkt is de afgestudeerde dan veel gemakkelijker om te scholen.

Zelfs in relatief gemakkelijk te voorspellen sectoren als tandheelkunde worden enorme vergissingen gemaakt. In de jaren tachtig werd berekend dat er ook met sluiting van de grote faculteit tandheelkunde in Utrecht voldoende tandartsen zouden blijven. In vijf jaar daalde het aantal eerstejaars tandheelkunde van 475 tot 120. Inmiddels is duidelijk dat er nu weer bijna vierhonderd per jaar nodig zijn om de tandartsenij op peil te houden. Over het hoofd gezien was dat mensen tegenwoordig veel later aan een kunstgebit toe zijn, zodat ze langer tandheelkundige hulp nodig hebben. Er is een nieuwe faculteit geopend.

Voor tien euro naar de VS, kan dat?				
	1	2	3	4
<i>Kop</i>	<i>te lang is, niet over inhoud</i>	<i>te lang is, wel over inhoud</i>	<i>over inhoud gaat</i>	<i>echt pakkend is, niet te lang, gaat over inhoud artikel</i>
<i>Lead bevat de 5 w's</i>	<i>er worden geen w's duidelijk</i>	<i>slechts twee w's worden duidelijk</i>	<i>in elk geval worden 3 w's duidelijk</i>	<i>alle 5 w's worden duidelijk benoemd</i>
<i>middenstuk</i>				
<i>variabele kosten: zoals bijvoorbeeld brandstof en onderhoudskosten</i>	<i>begrip is gebruikt, maar ik begrijp niet goed wat er staat.</i>	<i>begrip goed is gebruikt en ik begrijp wat er staat</i>		
<i>constante kosten: zoals bijvoorbeeld de aanschaf van het vliegtuig en landingsrechten</i>	<i>begrip is gebruikt, maar ik begrijp niet goed wat er staat.</i>	<i>begrip goed is gebruikt en ik begrijp wat er staat</i>		
<i>gemiddelde kosten: hoge gemiddelde kosten per km hoog als gevolg van hoge constante kosten</i>	<i>begrip is gebruikt, maar ik begrijp niet goed wat er staat.</i>	<i>begrip goed is gebruikt en ik begrijp wat er staat</i>	<i>begrip is gebruikt voor uitleg met woorden als 'doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leid tot'. maar niet heel begrijpelijk</i>	<i>begrip begrijpelijk is gebruikt voor uitleg met woorden als 'doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leid tot'.</i>
<i>marginale kosten: voor een extra passagier geen/niet veel extra kosten omdat vliegtuig toch naar New York vliegt</i>	<i>begrip is gebruikt, maar ik begrijp niet goed wat er staat.</i>	<i>begrip goed is gebruikt en ik begrijp wat er staat</i>	<i>begrip is gebruikt voor uitleg met woorden als 'doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leid tot'. maar niet heel begrijpelijk</i>	<i>begrip begrijpelijk is gebruikt voor uitleg met woorden als 'doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leid tot'.</i>

slot	1	2	3	4
	<p>geen van de hiernaast genoemde kenmerken is in voldoende mate aanwezig</p>	<p>Er is een conclusie en 1 van de onderstaande:</p> <p>Herhaalt in de conclusie de vraag /het probleem</p> <p>Vat de verklaring in de conclusie krachtig samen</p> <p>Werkt geen nieuw onderdeel van de verklaring uit in de conclusie</p>	<p>Er is een conclusie en 2 van de onderstaande:</p> <p>Herhaalt in de conclusie de vraag /het probleem</p> <p>Vat de verklaring in de conclusie krachtig samen</p> <p>Werkt geen nieuw onderdeel van de verklaring uit in de conclusie</p>	<p>Herhaalt in de conclusie de vraag /het probleem en vat de verklaring krachtig samen. Werkt geen nieuw onderdeel van de verklaring uit in de conclusie</p>

De vloek van het varken					
		1	2	3	4
<i>Kop</i>		<i>te lang, niet over inhoud</i>	<i>te lang, wel over inhoud</i>	<i>over inhoud</i>	<i>echt pakkend, niet te lang, gaat over inhoud art.</i>
<i>Lead bevat de 5 w's</i>	<i>studenten kans op werk arbeidsmarkt regelmatig door overschotten bij lage prijzen en tekorten bij hoge prijzen</i>	<i>er geen w's duidelijk worden</i>	<i>slechts twee w's duidelijk worden</i>	<i>in elk geval 3 w's duidelijk worden</i>	<i>alle 5 w's duidelijk worden benoemd</i>
<i>Midden stuk</i>	<i>Massale keuze voor studie als lonen hoog zijn, met overschotten als gevolg/omdat werkgevers dan niet meer bereid zijn hoge lonen te betalen, haken veel studenten af zodat het aanbod daalt en de lonen weer stijgen.</i>	<i>begrip is gebruikt, maar ik begrijp niet goed wat er staat.</i>	<i>begrip goed is gebruikt en ik begrijp wat er staat</i>	<i>begrip is gebruikt voor uitleg met woorden als 'doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leid tot'. maar niet heel begrijpelijk</i>	<i>begrip begrijpelijk is gebruikt voor uitleg met woorden als 'doordat, daardoor, waardoor, zodat, te wijten aan, te danken aan, omdat, leid tot'.</i>

		1	2	3	4
<i>Slot</i>	<i>overschotten en tekorten op de arbeidsmarkt wisselen elkaar af, doordat mensen reageren op hoge lonen maar als het aanbod is gestegen, zijn</i>	<i>geen van de hiernaast genoemde kenmerken is in voldoende mate aanwezig</i>	<i>Er is een conclusie en 1 van de onderstaande: Herhaalt in de conclusie de vraag</i>	<i>Er is een conclusie en 2 van de onderstaande: Herhaalt in de</i>	<i>Herhaalt in de conclusie de vraag /het probleem en vat de verklaring krachtig samen.</i>

	<i>lonen alweer gedaald.</i>		<p>/het probleem</p> <p><i>Vat de verklaring in de conclusie krachtig samen</i></p> <p><i>Werkt geen nieuw onderdeel van de verklaring uit in de conclusie</i></p>	<p>conclusie de vraag /het probleem</p> <p><i>Vat de verklaring in de conclusie krachtig samen</i></p> <p><i>Werkt geen nieuw onderdeel van de verklaring uit in de conclusie</i></p>	<p><i>Werkt geen nieuw onderdeel van de verklaring uit in de conclusie</i></p>
--	------------------------------	--	--	---	--

